

1.19 Objavljena recenzija, prikaz knjige, kritika

Prejeto: 10.10.2007

Hiše učenosti v Ljubljani na starih razglednicah - razstava

Educational institutions in Ljubljana on old postcards - an exhibition

Razstava v Slovenskem šolskem muzeju

8. november 2006 – 30. april 2007

Stare razglednice so neprecenljiv vir našega vedenja o stari podobi krajev in predmet razstavljanja. S pomočjo starih razglednic lahko spoznavamo spremembe v kulturni krajini, narodopisne zanimivosti, narodnostni boj, vsakdanje življenje, politične razmere, gradove, cerkve, rudnike, stare planinske postojanke, objekte, ki jih že zdavnaj ni več, različne slovesnosti, znamenite ljudi, razvoj turizma, društveno življenje, naravne in druge nesreče. Težko bi našli področje, ki jo ne bi mogli spoznavati s pomočjo starih razglednic. Tudi šolstvo ni izjema in ravno to področje nas zanima tokrat. Lahko rečemo, da so zgodbe s področja šolstva na Slovenskem, ki nam jih pripovedujejo stare razglednice, izredno pestre in bogate, pa tudi poučne.

V Slovenskem šolskem muzeju že več let načrtno zbiramo stare razglednice s šolski-mi motivi iz vsega slovenskega etničnega ozemlja. V petih letih je zbirka narasla na več kot 300 razglednic. Največ razglednic je muzej odkupil načrtno od večjih zbiralcev in trgovcev z razglednicami. Nekaj razglednic smo dobili tudi v dar. Izdelane so v različnih tehnikah. Nekaj je litografij, večina razglednic pa je črno-belih in barvnih fotografij, te so nastale na osnovi črno belih, ki so jih nato kolorirali. Največ razglednic je iz obdobja Avstro-Ogrske, manj iz obdobja stare Jugoslavije.

Najstarejše razglednice v naši zbirki izvirajo iz konca 19. stoletja. Iz leta 1898 imamo dve razglednici iz Kranja in eno iz Ljubljane. Prva je črno bela, sestavljena iz več manjših sličic, ki so okrašene z vedutami, na eni od njih je stavba kranjske gimnazije.

razglednica 1

avtor: Nejc Bedrač

naslov: Utrip iz Olgice

mentorica: Dragana Prepelič

OŠ Olge Meglič Ptuj, 2007

Druga, tudi črno bela, predstavlja samo stavbo kranjske gimnazije, pred njo so ljudje. Črno bela foto razglednica iz Ljubljane je sestavljena iz 5 sličic, na eni je stavba ljubljanske višje realke. Iz leta 1899 so tri razglednice iz Ljubljane, po ena pa iz Maribora in iz Moravč.

Zbirka obsega predvsem šolske motive iz vse Slovenije, poleg tega sega tudi preko naših meja. Zgodbe o šolstvu na starih razglednicah so izredno pestre. Največkrat so na njih upodobljene posamezne šolske stavbe. S pomočjo razglednic spoznavamo notranjost šol, učilnice, njihovo opremljenost, telovadnice, šolska igrišča, študentske domove, vrtce, skupine šolarjev pred šolo, na ulici, v razredu (ta motiv je zanimiv tudi z oblačilnega vidika).

Na razglednicah, ki prikazujejo razne šolske slovesnosti, predvsem odprtja in blagoslovitve novih šol, so zbrane množice ljudi. Zanimive so razglednice, na katerih šolsko poslopje predstavlja samo ena izmed sličic ali panoramski posnetki krajev in mest, kjer je šolska stavba v ospredju. Predvsem gostilničarji in trgovci so pogosto zalagali razglednice, ki so poleg njihove gostilne ali trgovine pogosto prikazovale še krajevno cerkev in šolo. Iz tega lahko sklepamo, da so bili ljudje ponosni na to, da je v njihovem kraju šola.

Razstava

Zametek razstave sega v leta 2003 – 2005, ko smo na naši spletni strani pod idejnim vodstvom Braneta Šuštarja predstavili projekt Sprehod po poti kulturne dediščine v Ljubljani, ki se še vedno vrsti.

Z razstavo razglednic šolskih stavb in drugih šolskih motivov v Ljubljani zapolnjujemo v Slovenskem šolskem muzeju do sedaj nekoliko neraziskano, a zelo zanimivo in priljubljeno področje kulturne dediščine. "Hiše učenosti" so bile zelo pomembne tako za posamezen kraj, mesto, kot tudi za celotno državo. Od kvalitetnega šolstva je bila in je vedno znova odvisna prihodnost novih rodov. Gradnja šolskih stavb je bila velik finančni zalogaj, oblast pa toliko bolj ponosna na vsako novo ali obnovljeno šolsko stavbo. Z razstavo smo želeli obuditi spomin na mnoge mogočne šolske stavbe, mimo katerih hodimo vsak dan, pa se morebiti sploh ne ozremo nanje, niti ne vemo veliko o njihovem nastanku. Mnoge so tudi izginile, bile na novo pozidane in so sedaj spremenjenega videza, nekatere pa služijo drugim namenom.

88 razglednic je na razstavi predstavljalo 39 različnih šolskih stavb v Ljubljani. Da bi bila razstava čimbolj pestra in da bi prikazala čimveč različnih hiš učenosti v Ljubljani,

razglednica 2

avtor: 4. razred OŠ Stična Krka

naslov: V šoli na Krki danes in "nekoč"

mentorica: Mateja Jere Grmek

OŠ Stična, PŠ Krka

2007

smo si v ta namen izposodili kar nekaj starih razglednic dveh vnetih zbiralcev Zmaga Tančiča in Milana Škrabca. Razstavo, katalog in zloženko je zelo estetsko oblikoval Marijan Javoršek.

Na razstavi smo lahko občudovali stavbo današnje univerze, ki je bila prvotno zgrajena za deželni dvorec. Nasproti univerze stoji še vedno veličastna stavba nekdanje realke. V prostorih Ministrstva za zunanje zadeve so nekoč dekleta zahajala v dekliški licej in kasneje gimnazijo ter med šolanjem tam prebivale v internatu Mladika. Na mestu današnje tržnica je nekoč stal licej. Včasih nam tudi pečati, znamke in pisna sporočila na razglednicah povedo marsikaj zanimivega o preteklosti in ljudeh, ki so takrat živeli.

25. oktobra leta 1908 je na razglednici kn. šk. zavoda sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano dijak škofijske gimnazije zapisal svoji mami v Šmarco pri Kamniku naslednje sporočilo.

Draga mama!

Naznanjam Vam, da bomo dobili po vseh svetih vzgojna naznanila, ki bodo sedaj jako slaba. Prosim, ako bi mi prinesli zdravilo za kraste, ker se mi je med prsti koža znucala. In pa za dve štikle, ker sem pri rokavicah mašnce potrgal.

Leta 1910 je Melita iz Ljubljane (na razglednici je šolska stavba Christofovega učnega zavoda v Ljubljani) pisala Mileni Flis v Škofjo Loko.

Draga!

Krasno je tukaj! Seveda se je veliko za učiti in za pisati, a tudi veliko zabave. Čez nekaj dni začnemo plesne vaje. Imam še dve sstanovalki. Drugič več! Pozdrav Ireni in Pavli! Melita

Na Gorenjsko je leta 1911 prispela razglednica, na kateri je Gregorčičev dom v Gorici z naslednjim sporočilom.

Draga Ivanka!

Oprosti mi, da se nisem prišla poslovit, saj veš, kako je bilo doma sedaj. Kako pa gre tebi? Hvala za pozdrav. Piši mi kaj! Tu vse po navadi. Kaj pa je v Kamniku novega? Oprosti, da ti nisem takoj pisala, sedaj je ravno pred spričevali, zato nimam dovolj časa. Drugič več! Mnogo pozdravov! Katinka

Pozdrav s Krke na Dolenjskem leta 2007

razglednica 3

avtor: 4. razred OŠ Stična, PŠ Krka

Naslov: Preteklost se je vrnila za en dan

Mentorica: Mateja Jere Grmek

OŠ Stična, PŠ Krka

Razglednica prikazuje slovenske telovadce z dunajske univerze. Gospod Franz Devetak abs. phil., je v Štandraž pri Gorici leta 1912 dobil naslednje sporočilo:

“Dragi! Za izpit iz nemščine ni treba, da vložiš nobene prošnje. Izpit boš imel na 23. februarja popoldne. Jaz sem že vložil disertacijo in je tudi že approbrirana. Si že vložil prošnjo za “Probekandidatura”? Pozdravlja te tvoj Rudolf”.

Na hrbtni strani razglednice je dekle, ki je prebivalo v internatu Mladika, marca 1912 napisalo svoji prijateljici v Škofjo Loko. Na razglednici vidimo poleg samega poslopa tudi notranjščino ene od dekliških spalnic.

Draga Milena!

Pošljem Ti razglednico, da bodeš vedela, kje jez spim. Tudi Tvoja sestrična Marta je v te spalnici. Zabavamo se prav dobro. A si dobila moje pismo? Kako je pa kaj v samostanu? Jutri če bode lepo vreme gremo na Šmarno goro. Kmalu mi kaj piši. Pozdrav Marica.”

Iz Padriča pri Gropadi je leta 1914 gospodični Olgi v Gorico pisala Milena. Na razglednici je šolska stavba.

Tu ti pošljamo našo šolo. Seveda je zdaj že vse drugače, ker je vrt spredaj. Vsak dan odlašamo, da ti spišemo z Vido dolgo pismo. Če ne ta teden, pa drugi gotovo! Če je kaj novega v Gorici, piši pa še ti kaj! Srčne pozdrave vsem posebno pa tebi Milena, Vida

Avgusta 1918 je dekle pisalo prijateljici na Bled razglednico, na kateri lahko vidimo jedilnico Zavoda uršulink v Ljubljani.

Na Bledu uživaš lepe počitnice. Dobro se pokrepčaj v svežem gorenjskem zraku. Kaj kmalu bo zopet šola, se že veseliš?

Dotlej Te lepo pozdravlja in tudi tvoje sestrice Viktorija

Na razglednici, na kateri je stavba Marijanišča v Ljubljani in ljudje na ulici, bermo.

Draga mama in ata!

Prisrčno se zahvalim za poslane mi dobrote. Bil sem jih zelo vesel. Bil sem 9 dni v bolnici, zdaj pa sem že zdrav. Ali ste Vi vsi zdravi? Šola se bo končala pa 23.12. in prosim, če bi me prišli iskat. Vse lepo Vas pozdravlja Vaš hvaležni Ivan

Leta 1927 piše sin iz dijaškega doma v Kočevju očetu na Jesenice.

razglednica 4

Avtor: 4. razred OŠ Stična, PŠ Krka

naslov: Stara šola v današnji obleki

mentorica: Mateja Jere Grmek

OŠ Stična, PŠ Krka

Dragi ata! Včeraj sem prejel tvojo razglednico. Tu vidiš dijaški dom in g. prof. Poloviča. Jaz spim tam, koder je zaznamovano. Te pozdravlja Franc

Tečajnica v Lichenthurnovem zavodu v Ljubljani piše leta 1936 Franciju v Stožice.

Dragi Franci!

Sedaj se nahajam že od 9 t.m. v Lihtenturnu na tečaju. Zelo razveselilo bi me, če bi me hotel priti obiskat, ker jaz tako težko pridem k Tebi. Torej pridi zjutraj do osmih, še boljše pa, da opoldne ob enih ali pa zvečer po pol sedmi uri. Tukaj bom še do petka. Torej kadar lažje prideš, odloči sam. Naroči vratarici na ime Sitar tečajnica. Do videnja prav lepo pozdravljam!

Iz Ljubljane je leta 1938 "vajenec" Vajeniške šole na Kersnikovi pisal rajonskemu monterju na Gorenjsko.

... Končno sem tu. Je prokletu dolgčas. S predavanji tako hitijo, da nas glave bolijo. Sami g.g. ing. pravijo, da bi bilo 6 mesecev dosti obravnavati, kar imamo mi 1 mesec. Hrana je pa vojaška. Stanovanje isto. Pozdravi Johanco in druge.

? mi še na misel ne pride, ni časa! Kaj piši kar na Vajeniški dom.

Pozdrav

Iz Murske Sobotne v Šentvid nad Ljubljano je 24. novembra 1938 romala razglednica, na kateri je kmetijska šola Rakičan pri Murski Soboti.

Dragi!

Pošiljam že pozdrav z novega stanovanja. Nisem se oglasil, ker sem prejšnji teden imel kupe šolskih nalog za popravljanje, v ponedeljek in torek pa sem se selil. Sedaj sem se že uredil. Soba je izredno prijetna, še bolj kot prejšnja. Je visoko v prvem nadstropju z dvema oknoma. Do šole – gimnazije – imam peš pol ure. A ker je zelo suha jesen in ni mraza, se bom še vozil s kolesom. Sem prav zadovoljen. Pozdrav

Iz Svetega Duha pri Krškem (oz. Velikega Trna) je decembra leta 1939 razglednica, ki je prikazovala ta kraj na treh sličicah, potovala v Ljubljano. Učiteljici Marici je pisala obupana učiteljica Poldka.

Draga Marica!

razglednica 5

avtor: 4. razred OŠ Stična, PŠ Krka

naslov: Pred šolo na Krki danes in nekoč

mentorica: Mateja Jere Grmek

OŠ Stična, PŠ Krka

Kakor vidiš, sem že na novem službenem mestu. Vzdržala pa ne bom več kakor do božiča. Hrana in stanovanje sta obupna. Moram potem na dopust, če ne, me bo vrag vzel. Stanovanje imam še v Murski Soboti, kamor pojdem zdaj na počitnice. Želim ti in Jožici vesel božič!

Poldka

Katalog

Ob razstavi sta izšla zloženka in obsežen katalog razstave, ki je razširjen na vse slovensko ozemlje. V njem je s sliko in besedo predstavljenih 232 šolskih stavb in šolskih motivov. V uvodu so trije prispevki o starih razglednicah in šolstvu (Milan Škrabec), o zgodovini šolskih stavb (Mateja Ribarič) in o šolskih ustanovah zasebnih šolskih društev na slovenskem ozemlju do leta 1918 (dr. Andrej Vovko). Sledi katalog 232 starih razglednic s šolsko tematiko. Po abecednem zaporedju razvrščene razglednice so razmejene po historičnih pokrajinah iz obdobja pred 1. svetovno vojno (Gorenjska, Koroška, Štajerska, Prekmurje, Dolenjska, Notranjska, Primorje) in Ljubljane. Razvrstitev se v glavnem drži starih krajevnih imen, navadno je k temu pripisano današnje ime. Sledijo razglednice, ki so jih izdajale Družba sv. Cirila in Metoda, Schulverein in Lega nazionale ter različni šolski motivi (plesne vaje, strelske vaje, skok čez kožo). Večina razglednic sega v obdobje Avstro-Ogrske. Najstarejše razglednice v katalogu so iz leta 1899 – 5 razglednic (Klasična g., Realka, Šiška, Sv. Barbara v Halozah (danes Cirkulane), Lega Nazionale). Večina objavljenih razglednic je last SŠM, izposodili smo si jih tudi od zbiralcev Milana Škrabca in Zmaga Tančiča, od Alojza Cindriča in Janeza Zakška. Za podrobnejše spoznavanje zgodovine posamezne šolske stavbe je dodano poglavje Šolske stavbe pod drobnogledom.

Spremljevalni program

Ob razstavi smo pripravili pester in zanimiv spremljevalni program za različne ciljne skupine. Dražba starih razglednic je bila v sredo, 8. novembra 2006 ob 18. uri v čitalnici Slovenskega šolskega muzeja in je potekala v organizaciji Trubarjevega antikvariata. Dražba je bila dobro obiskana, zbralo se je kar 50 vnetih zbiralcev starih razglednic. Zanimivo, da je prag muzeja prestopila čisto druga ciljna skupina, ki je do tedaj v muzeju ni bilo. Kar veliko razglednic je dobilo novega lastnika.

V sredo, 24. januarja 2007 ob 12. uri v čitalnici Slovenskega šolskega muzeja je

razglednica 6

avtor: Boštjan Mavrič

naslov: Panorama Škofijske gimnazije

Vipava

mentorica: Nadja Pregeljc

Škofijska gimnazija Vipava

bilo zanimivo predavanje s power point predstavitev o zgodovini starih razglednic, ki sta ga pripravila zbiralca Milan Škrabec in Zmago Tančič. Sledila je predstavitev kataloga, o nastanku katerega in njegovi vsebini je spregovorila avtorica kataloga Mateja Ribarič.

Za mlade smo v času zimskih počitnic pripravili fotografsko delavnico z naslovom – “Kolorirane razglednice”, ki naj bi jo vodila: fotografinja in akad. kip. Polona Demšar. A žal zaradi premajhnega zanimanja delavnica ni bila izvedena.

Za mlade obiskovalce muzeja smo v predprazničnih decembrskih dnevih pripravili delavnico “Nariši svojo razglednico na obisku v muzeju”.

Fotografski natečaj “Naša šola na razglednici”.

Slovenski šolski muzej je ob razstavi Hiše učenosti razpisal fotografski natečaj “Naša šola na razglednici”. K sodelovanju smo povabili mlade fotografe osnovnih in srednjih šol.

Med pogoji sodelovanja je bil zapisan tudi vsebinski: tema natečaja: šola (celostna upodobitev arhitekture, okolice šole in umetniška fotografija utripa šole) – skratka vse, kar bi bilo zanimivo za npr. turiste, pa tudi domačine. Razpis se je iztekel 31. marca 2007. Do tega datuma smo prejeli na naslov muzeja le fotografije treh šol, zato smo počakali še mesec dni. A večjega odziva šol žal ni bilo.

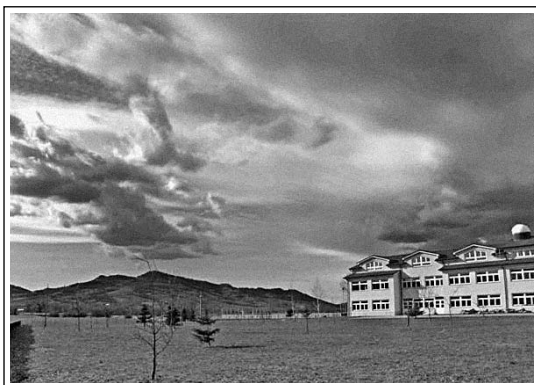
V kategoriji osnovnih šol je na razpis prispelo 5 fotografij dveh šol:

1. Nejc Bedrač, OŠ Olge Meglič Ptuj, mentorica Dragana Prepelič (1 foto);
2. 4. razred OŠ Stična, PŠ Krka, mentorica Mateja Jere Grmek (4 foto).

V kategoriji srednjih šol je prispelo šest fotografij iz Škofijske gimnazije Vipava:

1. Blaž Vidmar, Škofijska gimnazija Vipava, mentorica Nadja Pregelj (4 foto);
2. Boštjan Mavrič, Škofijska gimnazija Vipava, mentorica Nadja Pregelj (2 foto).

Po zaključku razstave (maja) se je sestala komisija v sestavi: fotografinja in akad. kiparka Polona Demšar (predsednica), akad. kiparka Alenka Vidrgar, zgodovinar in zbiralec starih razglednic Milan Škrabec, muzejska svetovalka Mateja Ribarič ter pregledala prispele fotografije – razglednice. Odločila se je, da fotografski natečaj zaradi premajhne udeležbe razveljavi.

razglednica 7

avtor: Blaž Vidmar

naslov: Nova šola - mlad park

mentorica: Nadja Pregelj

naziv šole: Škofijska gimnazija Vipava

Vsem mladim fotografom se zahvaljujemo za sodelovanje in jim želimo veliko uspehov na njihovi nadaljnji fotografski poti. Kljub vsemu pa smo se odločili, da nekaj prispelih fotografij objavimo v naši reviji Šolska kronika.

Tudi v prihodnje vabimo vse šole, naj izdelajo razglednico svoje šole in jo pošljejo tudi k nam v muzej za dokumentacijo.

Mateja Ribarič